
AGREEMENT OF THE WILLS FROM THE CONTRACTUAL PARTIES AS ONE OF THE CONDITIONS TO MAKE A DEAL

Aleksandra Patoska

”St. Kliment Ohridski” University Bitola, Faculty of law - Kichevo, Republic of Macedonia,

aleksandra.patoska@uklo.edu.mk

Abstract: Every agreement of the wills among two or more persons who make mutual law relation or changes or calls of the existing law relation is named as a contract in the theory of law. According its characteristics, the law relations may be different - obligatorious, familiarious, hereditourious, administrativ, merchandourious etc., because of what the contracts as instruments of law regulations of that relationships are published in different law branches, like: family law, heretige law, administrative law, merchandise law etc. Regarding its theoretical structure and frequent use and meaning in the law practice, the obligatory contracts are separated - those which may make obligatory relationships.

The obligatory relationships are law connection among two or more parties from which one of them has the right to ask for, and the other is obligated to give the asked or to do, or not to do, or to bear it. The essence of the obligatory relation is in the right of the creditor to ask from the debtor to fulfill his obligation, which means - basically - they are in creditor - debtor's relationships. Therefore, the obligatory contracts are double law acts according to which, in the agreement of the wills between two parties, the one part obeys to give something, to do or not to do something, or to bear something in the benefit of the other part, the part which takes that obligation as its right.

The agreement of the wills of the contractual parties is one of the four common conditions of the geneses of a contract. It is realized by equality of the different wishes and different aims which the parties like to reach by making an agreement. There are the questions which I am trying to answer in my written text: about law relevant will, the attributes which the will should possess, the ways of giving the will and, at the end, coordinating the wills of the two parts which goes to make the contract. The coordinating of the wills should be done on a legalized or usual way, frequently or usually by giving an offer from the first part and reaching the offer from the other one. That is the most usual mode of implementation the reunification of the wills between the contractual parts.

Keywords: contract, will, agreement of the wills

СОГЛАСНОСТ НА ВОЛЈИТЕ НА ДОГОВОРНИТЕ СТРАНИ КАКО ЕДЕН ОД УСЛОВИТЕ ЗА СОЗДАВАЊЕ НА ДОГОВОР**Александра Патоска,**

Универзитет „Св.Климент Охридски“, Правен факултет–Кичево, Република Македонија,

aleksandra.patoska@uklo.edu.mk

Резиме: Секоја согласност на волји на две или повеќе лица со која се создава меѓусебен правен однос, или се менува или укинува постоечкиот правен однос во правната теорија се именува како договор. Правните односи по своите карактеристики можат да бидат различни – облигациони, семејни, наследни, административни, трговски и т.н. заради што и договорите како инструменти за правно регулирање на тие односи се јавуваат во различни правни гранки – семејно право, наследно право, административно право, трговско право и т.н. По својата теоретска изграденост, честа примена и значење во правната практика, посебно се издвојуваат облигационите договори – оние со кои се создаваат облигациони односи.

Облигационите односи се правна врска меѓу две или повеќе страни од кои едната има право да бара, а другата има обврска тоа што се бара да го даде, или да го стори, или да не го стори или нешто да трпи. Суштина на облигациониот однос е во правото на доверителот да бара од должникот да ја исполни својата обврска, што значи тоа, во својата основа, се должничко-доверителски односи. Оттука, облигационите договори се двострани правни дела со кои, во согласност на волјите на двете страни, едната страна се обврзува дека на другата страна нешто ќе и даде, или ќе стори нешто, или нема да стори нешто или ќе трпи нешто во корист на другата страна, која таа обврска ја прифаќа како свое право.

Согласноста на волјите на договорните страни е еден од четирите општи услови за настанување на договор. Таа се реализира со изеданчување на различните желби и различните цели кои страните, со склучувањето на

договорот, сакаат да ги постигнат. И тука се поставуваат прашањата на кои во овој труд ќе се обидам да дадам одговор: за правно релевантната волја, атрибутите што треба да ги поседува волјата, начините на изјава на волја и на крајот усогласувањето на волјите на двете страни што конечно доведува до создавање на договорот. Тоа усогласување на волјите треба да биде направено на со закон пропишан или вообичаен начин, најчесто, или по правило со ставање на понуда за случување на договор од едната страна и прифаќање на понудата од другата страна. Тоа е вообичаениот начин на остварување на единство на волјите и на изјавите на волја на договорните страни.

Клучни зборови: договор, волја, согласност на волјите

1. ВОВЕД

Еден од основните услови за постоење на договор е согласноста на волјите на договорните страни. Ова произлегува од поимното определување на облигационите договори како согласност на волјите на страните, со која настанува, се менува или престанува облигациониот однос. Субјектите кои имаат намера да склучат договор во тој интелектуален процес влегуваат од различни позиции, со различни, често спротивни, цели и интереси, па од нивното усогласување зависи и создавањето на договорот. Согласноста на волјата на страните во договорот се реализира со изедначување на различните желби и цели на страните коишто, со склучувањето на договорот се очекува да се постигнат.

2. ПРАВНО РЕЛЕВАНТНА ВОЛЈА

Волјата е најзначајниот правен факт во граѓанското право. Таа е еден од основните услови за склучување на договорот. Основни претпоставки за волјата да биде правно релевантна се : свеста за елементите на преземената работа и намерата договорот да се склучи.

Свеста за склучување договор значи лицето кое го склучува договорот да може да го сфати значењето на склучениот договор. Оваа карактеристика ја немаат малолетните, душевно болните лица како и лицата кои се под дејство на алкохол или наркотици. Исто така, лицето кое го склучува договорот, односно кое, изразувајќи ја својата волја постигнува согласност со друго лице, треба да има и намера за склучување на договорот, односно „намера правно да се обврзат. Значи, овде најпрво се бара страните да оформиле волја за склучување на договор со определена содржина и притоа се инсистира на внатрешната компонента и решеноста на страните да ги преземат обврските и да одговараат за нивното (не)извршување“.³⁴³

Покрај ова, потребно е да постои и правно релевантна волја за склучување договор, што значи таа треба да биде сериозна, слободна, остварлива и вистинита. Отсуството на било кој од овие елементи, волјата ја прави манлива и е основ на рушливост на договорот.³⁴⁴ Волјата треба да биде сериозна, што значи „да биде насочена кон склучување на договор, а не кон постигнување на некоја друга цел.“³⁴⁵ Дали волјата е сериозна или не, зависи и се цени во секој конкретен случај поединечно, главно тргнувајќи од конкретните околности и општо прифатените стандарди за склучување на договор. Волјата треба да биде слободна, што значи да не е оформена под присила, закана, во заблуда или со измама, зашто таквиот недостаток на волјата е класичен пример во облигационото право за рушливиот на договорот заради мани на волјата. Волјата за склучување на договор треба да биде остварлива, односно да постои правна и фактичка можност за исполнување на договорот и од двете договорни страни. Договорот се склучува за исполнување на определени цели на договорните страни, а бидејќи невозможното не може да се исполни, отсуството на овој атрибут значи и невозможност за исполнување на договорот. И на крајот, волјата за склучување на договорот треба да биде вистинита, а не симулирана или привидна. Волјата за склучување на договор со цел да се прикрие некое друго правно дело значи прекршување на едно од основните начела на Облигационото право – начелото на забрана на злоупотреба на правото според кое „забрането е вршењето на право од облигационите односи спротивно на целта заради која е тоа со закон установено или признаено“³⁴⁶ па таквата волја води кон склучување на ништовен договор.

3. ИЗЈАВУВАЊЕ НА ВОЛЈАТА

За да може да произведи правно дејство и да доведе до склучување на договор, волјата на договорните

³⁴³ Галев, Г. Дабовиќ-Анастасовска, Ј., *Облигационо право*, Скопје, Просветно дело, (2012) стр.361

³⁴⁴ Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001, чл.52-58 – Мани на волја, чл.103 Рушливи договори од ЗОО

³⁴⁵ Поп Георгиев, Д., *Облигационо право*, Скопје, Култура, (1985) стр.144

³⁴⁶ Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001, чл.6

страни треба и да се изјави. Внатрешната волја, како психолошка категорија, ако јавно не е манифестирана, не произведува правно дејство. „Изјавата на волја мора да биде направена слободно и сериозно.“³⁴⁷ Покрај тоа изјавата на волја, исто како и волјата треба да биде и вистинита и остварлива.

Прашањето за односот на волјата како внатрешна, психолошка категорија и изјавата на волја, како јавна манифестација на оваа психолошка категорија, во правната наука е спорно прашање. Различни ставови и теории постојат по однос на прашањето : што ако изјавената волја како јавна манифестација не е соодветна на внатрешната волја како психолошка категорија? Која од овие две волји го создава договорот – внатрешната или изјавената?

Според теоријата на волја (Willentheorie) чиј автор е Savigny важна е внатрешната волја т.е. онаа волја што договорната страна навистина ја имала при стапувањето во договорниот однос. Внатрешната волја го создава договорот, а изјавената волја може да има правно дејство само ако е верна репродукција на внатрешната волја. Изјавата на волја не е битен елемент на правната работа, ами само средство со кој се потврдува нејзиното постоење. Целосно применување на оваа теорија во правната практика не е можно затоа што тоа би довело до правна несигурност.

Спротивно на ова, теоријата на изјава (Erklärungstheorie – претставник Kohler) правно дејство треба да ѝ се признае на изјавената, а не на внатрешната волја, затоа што изјавената волја, по правило, се поклопува со внатрешната, вистинската волја, како и затоа што во правниот промет за внатрешната волја се дознава единствено по пат на нејзино изјавување. Според оваа теорија значи, предност има изјавената волја, што води до правна сигурност за учесниците во правниот промет.³⁴⁸ Релевантно е она што учесниците го изјавиле при склучувањето на договорот, а не она што сакале, па било од кои причини не го изјавиле. Учесниците треба да ја сносат одговорноста што ја презеле со склучувањето на договорот како и последиците од дадените изјави на волја.

Во правната практика ниту една од овие две теории не е во целост прифатена во нејзиниот чист облик, ами зависно од видот на правната работа, а заради заштита на интересите на учесниците во правната работа како и на интересите на трети лица, се дава предност на едната или на другата теорија. Сепак, заради сигурност во правниот промет, подобро би било да се даде предност на изјавената волја затоа што многу полесно се утврдува во споредба со внатрешната волја. Така на пример, Германскиот граѓански законик, кој во принцип ја прифаќа теоријата на изјавата, не го оспорува правното дејство на вистинската волја на договорните страни, затоа што во него постојат одредби со кои се земаат во предвид и маните на волјата на договорните страни, што е карактеристика на теоријата на волјата. Од друга страна пак, Францускиот граѓански законик, кој во основа на прифаќа теоријата на волјата, содржи одредби со кои се регулира правното дејство на симулираната изјава на волја.

Законот за облигационите односи, од една страна содржи одредба со која ги набројува начините на кои волјата може да биде изјавена. „Волјата за склучување на договор може да се изјави со зборови, вообичаени знаци или друго однесување од кое со сигурност може да се заклучи за нејзиното постоење, содржина и идентитетот на давачот на изјавата. Волјата за склучување на договор може да се изјави и со помош на различни комуникациски средства (телефон, факс, интернет врска и други).“³⁴⁹ А според чл.18 од истиот Закон „Договорот е склучен кога договорните страни се спогодиле за суштествените состојки на договорот“³⁴⁸ што значи дека предност се дава на теоријата на изјава – изјавите на волји на договорните страни довеле до создавање на правно дело со определена содржина, па врз основа на истите тие изјави страните ја сносат и одговорноста за исполнување на договорните обврски. Од друга страна пак, во „во случај на постоење на одредена мана во волјата предизвикана со заблуда, измама, закана или принуда, како правно релевантна се зема внатрешната волја на страните, а не нивната надворешно манифестирана волја“³⁵⁰

Изјава на волја е секој акт со кој едно лице ја изразува намерата да предизвика определено правно дејство. Волјата, вообичаено, се изразува со активно однесување, односно со преземање активности со кои се потврдува тоа. Кај активното однесување, постојат два начини на изразување на волјата : изрично и премолчно. Волјата се манифестира изрично кога лицето презема такви активности со кои директно го покажува постоењето на некоја намера, со зборови (по писмен или устен пат), или со други активности кои имаат исто значење и иста цел (со гестикација, кревање на рака и сл.). Премолчно изразување на волјата постои кога лицето презема такви активности врз основа на кои индиректно, но со сигурност може да се

³⁴⁷ Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001, чл.20 ст.3

³⁴⁸ Поопширно види во *Правна енциклопедија*, Београд, Савремена администрација, (1979), стр.1048

³⁴⁹ Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001, чл.20 ст.1 и 2

³⁵⁰ Галев, Г. Дабовиќ-Анастасовска, Ј., *Облигационо право*, Скопје, Просветно дело, (2012) стр.408

констатира постоење на определена правно релевантна намера за склучување на договор. Овој начин на изјава на волја се нарекува изјава на волја со конклюдентни дејствија (*facta concludentia*). За оваа активност да произведе правно дејство, од таквото однеување на лицето, во зависност од околностите, треба логично и со сигурност да се заклучи дека војата се изразува заради постигнување на определена правно релевантна цел.³⁵¹

Во правната теорија се поставува прашањето: дали со пасивно однесување може да се изрази волјата на договорните страни? Под пасивно однесување, во правна смисла, се подразбира состојба на апсолутна воздржаност на едно лице од преземање на било какви активности со кои се изразува волјата. Во современото право (за разлика од канонското право)³⁵² прифатен е принципот дека молчењето не значи согласност. Со молчење, односно со пасивно однесување не може да се изјави волјата на страните во договорот. Ова е прифатено и во Законот за облигационите односи³⁵³, како и во судската практика. Сепак, деловната практика создала и извесни исклучоци од ова правило. Така, дали молчењето на понудениот значи прифаќање или одбивање на понудата за склучување на договор, се проценува според објективни критериуми во контекст на конкретните околности. На пример, се смета дека молчењето на понудениот значи прифаќање на понудата доколку договорните страни се во постојани деловни односи во поглед на определена стока, па доколку понудениот веднаш или во определен рок не ја одбие понудата, се смета дека таа е прифатена. И Законот за облигационите односи предвидува исклучок од правилото дека молчењето на понудениот значи одбивање на понудата. Тоа е кај договорот за налог,³⁵⁴ каде, тој што во вид на занимање се занимава со вршење туѓи работи и јавно се нуди за тоа, должен е понудениот налог да го изврши, а доколку не сака да го прифати за тоа е должен да ја извести другата страна без одлагање. Тоа значи дека лицата кои во вид на занимање вршат туѓи работи (комисионери, посредници и сл.) добиениот налог треба веднаш по добивањето да го извршат, дури и доколку „молчат“, односно доколку веднаш не го одбијат налогот, што има и голема практична важност.

4. УСОГЛАСУВАЊЕ НА ВОЛЈИТЕ

Есенцијалниот (битниот) творечки фактор за настанување на договорот е согласноста на волјите на договорните страни.³⁵⁵ Склучувањето на договорот претпоставува коегзистенција на волјите што, од правен аспект, е подобна да произведе определени правни последици. Таа коегзистенција настанува со средба на две волји од кои едната носи обележја на иницијатива, а другата на прифаќање на иницијативата. Тие се сукцесивни и комплементарни. Првата се нарекува понуда, а втората прифаќање на понудата. Понудата и прифаќањето на понудата се акти на изјава на волја и за нив важат истите атрибути како и за волјата, но покрај нив постојат и посебни правила што се однесуваат само на понудата и нејзиното прифаќање.³⁵⁶

Понудата е еднострана изјава на волја направена од понудувачот и упатена на определено (или неопределен број) лице/а (понуден) со цел да се склучи договор. Со понудата понудувачот едновременно ја дава и својата согласност да го склучи договорот под услови наведени во неа. За да биде правно релевантна понудата треба да биде сериозно и слободно дадена изјава на волја и во себе да ги содржи суштествените состојки на договорот. Правното дејство на понудата е во тоа што таа создава обврска за понудувачот да го склучи договорот под условите наведени во неа. Понудениот има право да бара исполнување на таа обврска т.е. склучување на понудениот договор. Според тоа, со ставањето на понудата понудувачот не е должен да ја исполни нејзината содржина – обврската за него настапува дури откако ќе се склучи договорот. До тој момент понудувачот е должен само да го склучи договорот.³⁵⁷

Со прифаќањето на понудата договорот е склучен. Понудата и прифаќањето на понудата се два чина од кои се состои склучувањето на договорот, но и акти на усогласување на волјите на договорните страни. Тоа е фазата во процесот на склучување на договорот во која доаѓа до усогласување на волјите.

Прифаќањето на понудата доведува до склучување на договорот само ако понудата се прифати во целост. Содржината на изјавата за прифаќање на понудата ја изразува согласноста со сè она што ја чини понудата.

³⁵¹ Поопширно види во *Правна енциклопедија*, Београд, Савремена администрација, (1979), стр.562

³⁵² Според канонското право „кој молчи е смета дека се согласува“ – *Qui tacet consentire videtur*

³⁵³ Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001, чл.34 ст.1 „Молчењето на понудениот не значи прифаќање на понудата“

³⁵⁴ Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001, чл.806

³⁵⁵ Галев, Г. Дабовиќ-Анастасовска, Ј., *Облигационо право*, Скопје, Просветно дело, (2012) стр.434

³⁵⁶ Fisher, P.Ury, W, Patton, B., *Getting to yes*, New York, Penguin Books, (1991)

³⁵⁷ Во англиското право понудата не обврзува, па понудувачот може да ја повлечи во било кое време

Изјавата на волја со која се прифаќа понудата може да биде направена изрично или премолчно, но во секој случај мора да одговара на содржината на понудата, односно понудениот треба да ги прифати битните елементи на предложениот договор изразени во понудата. Тоа значи дека изјавата за прифаќање на понудата не мора да ги опфаќа и оние елементи што од самата понуда можат да се сфатат како небитни. Изјавата за прифаќање на понудата, според својата содржина мора да биде таква што од неа да се гледа намерата за склучување на договорот (*animus contrahendi*).

Делумното прифаќање на понудата, како и прифаќањето на понудата со предлог да се измени, не се смета за прифаќање на понудата и не води кон склучување на договорот. Ваквото прифаќање на понудата се смета за нова понуда, па понудувачот и понудениот си ги заменуваат местата. Сега понудувачот, кој станува понуден треба да одговори на таа „нова“ понуда. Тоа е интелектуален процес на усогласување на волјите во кој учесниците и неколку пати можат да си ги заменат местата и да бидат во улога на понудувач или на понуден, сè додека во целост не ги усогласат соите волји. Во оној момент кога ќе постигнат согласот за битните елементи (зак.суштествените состојки) на договорот (кои кај секој поединечен договор се различни), договорот се смета за склучен. Договорот е склучен кога договорните страни се спогодиле за суштествените состојки на договорот.³⁵⁸ АКО ги усогласат волјите – во спротивно, доколку тоа не е случај до склучување на договорот нема да дојде.

5. ЗАКЛУЧОК

Процесот на склучување на договорите е сложен интелектуален процес во кој треба меѓусебно да се сретнат и усогласат волјите на договорните страни по однос на битните елементи на договорот. Покрај постоењето на две договорни страни, предмет, основ и форма на договорот, неопходно за негово создавање е согласноста на волјите на договорните страни. За склучениот договор да биде полноважен потребно е волјата и на двете страни да поседува определени атрибути : да е сериозна, слободна, остварлива и вистинита и, можеби најважното, таквата волја да се изјави. Начинот на изјавување на волјата при склучување на договорот зависи од природата и видот на договорот. Изјавата на волја за склучување на договор, во вид на предлог за склучување договор наречен понуда, треба да биде упатена до другата страна која овој предлог може да го прифати или да го одбие, или да не се изјасни по направената понуда во кој случај повторно се смета како понудата да е одбиена. Притоа, во тој процес на усогласување на волјите, на приближување на различните, често спротивни желби на договорните страни за целите што сакаат за себе да ги остварат со склучувањето и исполнувањето на договорот, од клучно значење е почитувањето на начелото на совесност и чесност и начелото на забарана за предизвикување штета на друг, што впрочем се и основни начела на облигационото право.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Галев, Г. Дабовиќ-Анастасовска, Ј., *Облигационо право*, Скопје, Просветно дело, (2012)
- [2] Поп Георгиев, Д., *Облигационо право*, Скопје, Култура, (1985)
- [3] Fisher, P.Угу, W, Patton, B., *Getting to yes*, New York, Penguin Books, (1991)
- [4] *Правна енциклопедија*, Београд, Савремена администрација, (1979)
- [5] Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001

³⁵⁸ Закон за облигационите односи, „Сл.весник на РМ“бр.18/2001, чл.18

